

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 19 ฉบับที่ 3 เดือนมกราคม ถึง มีนาคม 2566

การยกระดับฐานเรียนรู้ชุมชนบ้านบางคูเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน
ในตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช*

ENHANCING BAN BANG KOO COMMUNITY
LEARNING BASE AS A SUSTAINABLE ECOTOURISM COMMUNITY
IN KUAN THONG SUB DISTRICT, KHANOM DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

เสาวคนธ์ ชูบัว, นาถนลิน สีเขียว **, จุฑามาศ พรหมมา ***

Saowakon Chubour, Natnalin Srikhiew, Juthamas Promma

อาจารย์ประจำหลักสูตรวิชาการเป็นผู้ประกอบการดิจิทัล วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, e-Mail: saowakon.c@rmuts.ac.th (Corresponding Author)
Lecturer, Digital Entrepreneurship Program, College of Industrial Technology and Management,
Rajamangala University of Technology Srivijaya,
e-Mail: saowakon.c@rmuts.ac.th (Corresponding Author)

(Received: 2022, October 15; Revised: 2022, December 13; Accepted: 2022, December 17)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางคู ตำบลควนทอง อำเภอ
ขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนโดยเชื่อมโยงฐานเรียนรู้ชุมชนบ้าน
บางคู ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) ประเมินเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนชุมชน

*งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การยกระดับฐานเรียนรู้ชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยวในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล
กรณีศึกษาชุมชนในอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช” ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
งบประมาณเงินรายได้ประจำปี พ.ศ.2562

, * อาจารย์ประจำหลักสูตรวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, e-Mail: natnalin.s@rmuts.ac.th, juthamas.p@rmuts.ac.th
Lecturer, Hotel and Tourism program, College of Industrial Technology and Management, Rajamangala
University of Technology Srivijaya, e-Mail: natnalin.s@rmuts.ac.th, juthamas.p@rmuts.ac.th

บ้านบางคู ตำบลควนทอง อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัคร จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบสมัครใจ และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวชุมชนจำนวน 5 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย กิจกรรมศึกษาศักยภาพฐานเรียนรู้ชุมชนของบ้านบางคู แบบบันทึกข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ การประชุมกลุ่มย่อย และประเด็นสัมภาษณ์ความคิดเห็นสำหรับผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นฐานเรียนรู้ชุมชนแบ่งได้เป็น 6 พื้นที่ ได้แก่ ป่าต้นลำภู ป่าต้นไผ่ควาย ป่าต้นตะบูน ลานหอยกันศาลาจุดพักเรือของชาวประมง และป่าต้นโกงกาง 2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนโดยเชื่อมโยงฐานเรียนรู้ชุมชนบ้านบางคู ประกอบด้วย รายการนำเที่ยวเป็นกิจกรรมแบบครึ่งวัน ใช้แนวคิด “ล่องเรือหารักษ์” และเส้นทางท่องเที่ยวฐานเรียนรู้ชุมชนมี 6 จุด ได้แก่ มหรรศจรรย์รากลำพู ต้นไผ่ควาย มหรรศจรรย์ลานตะบูน หาดหอยกันศาลาพื้มา และลัดเลาะป่าโกงกาง และ 3) ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่กำหนดมีความเหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนของชุมชน

คำสำคัญ: ท่องเที่ยวชุมชน, ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน, ท่องเที่ยวสีเขียว

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) explore the tourism resources of the Ban Bang Koo community, Kuan Thong Sub-district, Khanom District, Nakhon Si Thammarat Province, 2) develop a sustainable eco-tourism route by linking the Ban Bang Koo community learning base, and 3) evaluate sustainable eco-tourism routes of the community. This was a qualitative research methodology. The key informants were 30 volunteers selected voluntarily and 5 community tourism experts selected purposively. The research tools included the activity to study the potential of the Ban Bang Koo community learning base, natural resources record form, focus group activity, and issues of questions for experts' opinions. Data were analyzed by using contents analysis. Results of the study showed that: 1) the tourism resources were community's learning base divided into 6 areas, namely, Lamphu forest, Kai Kwai forest, Taboon forest, Kun Clam ground, fisherman's hut, and Mangrove forest. 2) Sustainable eco-tourism routes linking the Ban Bang Koo community learning base consisted of a half day excursion program using a concept of “Long Rue Har Rak” and a community-based tourism route having six stations, namely wonders of the Lamphu root tree, Kai Kwai tree, wonders of Taboon tree,

catch Kun Clam, Pi Mark 's hut, and the Mangroves forest. 3) The experts' opinions agreed that the given activities were appropriate for sustainable community ecotourism.

Keywords: Community-based Tourism, Sustainable Ecotourism, Green Tourism.

บทนำ

อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอำเภอที่มีหาดทรายยาวสลับโขดหิน มีเทือกเขาสลับซับซ้อน ทัศนียภาพสวยงามเป็นเมืองท่าเชื่อมต่อไปยังเกาะสมุยและเกาะพะงัน ธุรกิจโรงแรมและที่พักตั้งอยู่มากมายตลอดชายหาด เน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณชายหาด เช่น กิจกรรมเช่าเรือชมโลมาสีชมพูหรือกิจกรรมดนตรีริมหาด อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมต้องกระจายรายได้โดยการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับชุมชน ทั้งนี้ขนอมยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่นที่น่าสนใจหลากหลาย ได้แก่ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก วัดโบราณ และโดยเฉพาะป่าชายเลนคลองขนอมที่มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งตำบลขนอม ตำบลควนทอง และตำบลท้องเนียน เป็นที่ลุ่มชุ่มน้ำมีปากน้ำคลองขนอมเปิดสู่ทะเลอ่าวไทย บริเวณนี้จึงมีระบบนิเวศป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์มากทั้งพรรณไม้มากมายและสัตว์ในป่าชายเลนนานาชนิด กล่าวได้ว่าป่าชายเลนขนอมเป็นแหล่งอาศัยและขยายพันธุ์สัตว์น้ำส่งผลให้อ่าวขนอมเป็นแหล่งอาหารทะเลที่อุดมสมบูรณ์มาก

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และมีกิจกรรมที่ช่วยดูแลรักษาสภาพแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความยั่งยืนให้กับทรัพยากร กล่าวคือเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางที่เป็นธรรมชาติ ทั้งที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและไม่เป็นที่อยู่อาศัย เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ด้านการอนุรักษ์และการกระตุ้นความรับผิดชอบของนักท่องเที่ยวให้รับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว (ไพริน เวชัญญะกุล, 2563, หน้า 50)

ชุมชนบ้านบางคูตั้งอยู่ในตำบลควนทอง พื้นที่ของชุมชนมีคลองบางคูเป็นลำคลองสายหลักที่เชื่อมต่อกับคลองขนอม สองฝั่งคลองเป็นป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพเป็นอย่างมากชาวบ้านยังคงมีวิถีชีวิตการทำประมงพื้นบ้านโดยอาศัยลำคลองสายหลักสายนี้ ในช่วงที่ว่างงานจากอาชีพหลักชาวบ้านได้รวมตัวกันทำอาชีพเสริมสร้างรายได้ที่โดดเด่นคือ การทำผ้าบาติกขาย ต่อมาจึงได้จดทะเบียนเป็น “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรวังค้อบาติก” ในกลุ่มยังมีผลิตภัณฑ์อีกหลากหลายชนิด เช่น น้ำผึ้งป่า ข้าวกล้องไรท์เบอร์รี่ เป็นต้น ด้วยโอกาสที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวที่อำเภอขนอม ผู้วิจัยจึงร่วมกับชุมชนสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงฐานเรียนรู้ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ ส่งเสริมกิจกรรมให้กับชุมชนได้ขายผลิตภัณฑ์ในชุมชน เกิดการสร้างอาชีพ กระจายรายได้ อย่างทั่วถึงรวมทั้งฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางคู ตำบลควนทอง อำเภอชนอม จังหวัด นครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนโดยเชื่อมโยงฐานเรียนรู้ชุมชนบ้านบางคู ตำบล ควนทอง อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อประเมินเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านบางคู ตำบลควนทอง อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวมาจัดเป็นฐานเรียนรู้ เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและประเมินเส้นทางท่องเที่ยวผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมสำหรับเป็นฐานเรียนรู้ชุมชน บนเส้นทางที่นักวิจัยสำรวจโดยการสุ่ม ตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Convenience or Accidental Sampling) (สุวิมล ว่องวานิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2546, หน้า 122) มีข้อมูลที่น่าสนใจจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้และมีความปลอดภัย
2. อาสาสมัครร่วมศึกษาศักยภาพฐานเรียนรู้ชุมชน จำนวน 30 คน โดยเลือกจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ศึกษาศักยภาพฐานเรียนรู้ชุมชนของบ้านบางคู จำนวน 80 คน ด้วยความสมัครใจสามารถอยู่ทำกิจกรรมจนแล้ว เสร็จ ประกอบด้วยผู้นำชุมชน บุคลากรและนักศึกษาของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 5 คน ที่มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนมาไม่ต่ำกว่า 3 ปี ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การพิทักษ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ งานวิจัยนี้ผ่านคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เอกสารรับรองเลขที่ WUEC-22-271-01

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เนื้อหาของการวิจัยในครั้งนี้ คือสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและจัดเป็น ฐานเรียนรู้ชุมชน บนเส้นทางธรรมชาติป่าชายเลนสองฝั่งคลองบางคู พิจารณาที่มีศักยภาพโดดเด่นระยะทางไป และกลับ 6 กิโลเมตร และพัฒนารายการนำเที่ยวโดยเชื่อมโยงเส้นทางฐานเรียนรู้ของชุมชนบ้านบางคู กำหนด พาหนะที่ใช้เป็นเรือหางยาวของชาวบ้าน มุ่งเน้นความยั่งยืนและเพิ่มมูลค่าตามอัตลักษณ์ของพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. กิจกรรมศึกษาศักยภาพฐานเรียนรู้ชุมชนของบ้านบางคู ตำบลควนทอง อำเภอชนอม จังหวัด นครศรีธรรมราช
2. แบบบันทึกข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติของฐานเรียนรู้ชุมชนสำหรับอาสาสมัคร ประกอบด้วย ชื่อฐานเรียนรู้ พิกัดของฐานเรียนรู้ ระยะทาง และคำอธิบาย
3. การประชุมกลุ่มย่อย โดยแบ่งอาสาสมัครออกเป็น 3 กลุ่ม โดยมีประเด็นคำถามในการกำหนดฐานเรียนรู้ชุมชนและตั้งชื่อฐาน กิจกรรมบนเส้นทางท่องเที่ยว ตลอดจนแนวคิด (Concept) ของรายการนำเที่ยว
4. ประเด็นสัมภาษณ์ความคิดเห็นสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ด้านการยกระดับฐานเรียนรู้ชุมชนบ้านบางคู โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านฐานเรียนรู้ การเชื่อมโยงฐานเรียนรู้ และรายการท่องเที่ยว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สสำรวจและศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยขอความอนุเคราะห์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรวังค้อบาติกเพื่อลงพื้นที่จัดกิจกรรมศึกษาศักยภาพฐานเรียนรู้ชุมชนของบ้านบางคู
2. ผู้วิจัยจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้พร้อมอาสาสมัครเดินทางไปยังที่ทำการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรวังค้อบาติก โดยชุมชนได้จัดเตรียมสถานที่ เรือประมงเล็กพร้อมคนขับเรือ เสื้อชูชีพ ชุดปฐมพยาบาล น้ำ และอาหารสำหรับการจัดกิจกรรม
3. ผู้วิจัยและทีมอาสาสมัครประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรม แบ่งกลุ่มอาสาสมัครออกเป็น 3 กลุ่ม ทุกคนสวมเสื้อชูชีพแล้วลงเรือสำรวจข้อมูลสองฝั่งคลองโดยใช้แบบบันทึกทรัพยากรธรรมชาติ อุปกรณ์ที่นำติดตัวไป ได้แก่ โทรศัพท์ที่สามารถต่อกับอินเทอร์เน็ตและระบบ GPS ได้ พร้อมกล้องถ่ายรูปดิจิทัล
4. เมื่อเรือได้นำอาสาสมัครกลับมายังที่ทำการวิสาหกิจชุมชนแล้ว ให้นั่งตามกลุ่มแจกอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อย โดยให้กำหนดฐานเรียนรู้ชุมชน ตั้งชื่อฐานเรียนรู้ชุมชน พร้อมวาดแผนผังเส้นทางที่ได้จากระบบ GPS พร้อมระบุพิกัดบนเส้นทางท่องเที่ยว และนำเสนอต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยให้ลงความเห็น (Vote) เลือกกลุ่มที่ดีที่สุดเพื่อนำมาพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวให้กับชุมชน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การเก็บข้อมูลและนำเสนอความคิดเห็นเส้นทางท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวโดยอาสาสมัคร

5. เมื่อได้เส้นทางท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวที่ดีที่สุดแล้ว จึงร่วมกันรับฟังความคิดเห็นของอาสาสมัครและตัวแทนชุมชนเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปออกแบบแผนผังด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก

6. ประเมินเส้นทางท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำนวน 5 คน ด้วยประเด็นสัมภาษณ์ความคิดเห็นผ่านระบบออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ศึกษาความคิดเห็นจากอาสาสมัครและผู้เชี่ยวชาญ นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางคู ตำบลควนทอง อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้เป็นฐานเรียนรู้ชุมชนบ้านบางคูกำหนดพื้นที่ไว้บริเวณ 2 ฝั่งคลอง ระยะทางไปและกลับประมาณ 6 กิโลเมตร โดยสรุปทรัพยากรที่ค้นพบซึ่งคำนึงถึงความโดดเด่นเป็นจุดดึงดูด มีความสมบูรณ์ของธรรมชาติเกี่ยวข้องกับวิถีท้องถิ่นและความปลอดภัยในการทำกิจกรรม ดังนี้

1.1 บริเวณป่าต้นลำพู ระยะทางห่างจากท่าเรือที่ทำการชุมชนประมาณ 200 เมตร ความโดดเด่นของบริเวณนี้ คือสองฝั่งคลองมีต้นลำพูขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก มีรากลำพูขึ้นเป็นแถวยาวมองไปไกล ๆ เหมือนกำแพงกันคลื่นที่สวยงามจึงกำหนดให้เป็น **ฐานเรียนรู้ที่ 1 “มหรศรรย์รากลำพู”**

1.2 บริเวณป่าต้นไผ่ควายหรือหงอนไก่ทะเล ระยะทางห่างจากท่าเรือที่ทำการชุมชนประมาณ 1,100 เมตร ขึ้นอยู่หนาแน่นเป็นบริเวณกว้างโดยเป็นตัวชี้วัดเขตนํ้ากร่อยและดินที่ขึ้นได้ดีค่อนข้างเป็นดินทราย และเป็นบริเวณป่าชายเลนด้านใน ความสูงประมาณ 5-20 เมตร มีพุ่มน้อย ลำต้นบิดและคดงอ เปลือกสีน้ำตาล เหมาะสำหรับกิจกรรมจึงกำหนดให้เป็น **ฐานเรียนรู้ที่ 2 “ต้นไผ่ควาย”**

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 19 ฉบับที่ 3 เดือนมกราคม ถึง มีนาคม 2566

1.3 บริเวณป่าต้นตะบูน ระยะห่างจากท่าเรือที่ทำการชุมชนประมาณ 1,700 เมตร ความโดดเด่นของบริเวณนี้ คือต้นตะบูนขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นมีรากพูพอนที่แผ่ออกคดเคี้ยวผสานกันไปมาต่อเนื่องกันรวมกับรากหายใจที่แบบคล้ายแผ่นกระดาษขึ้นในน้ำกร่อยจึงกำหนดให้เป็น **ฐานเรียนรู้ที่ 3 “มหรรศจรรย์ลานตะบูน”**

1.4 บริเวณลานหอยกัน เป็นการเลือกบริเวณที่สามารถจอดเทียบเรือเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินลงไปทำกิจกรรมได้อย่างไม่ลำบาก การหาหอยกันเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จึงกำหนด **ฐานเรียนรู้ที่ 4 “หาหอยกัน”**

1.5 ศาลาจุดพักเรือของชาวประมง เป็นศาลาปากน้ำคลองบางคูออกสู่คลองใหญ่ระยะทางห่างจากท่าเรือที่ทำการชุมชนประมาณ 3,000 เมตร มีวิวทิวทัศน์สวยงามมาก ด้วยแนวคิดการท่องเที่ยวครั้งนี้คือ “ล่องเรือหารักษ์” จึงกำหนดจุดพักและเป็น **ฐานเรียนรู้ที่ 5 “ศาลาพื้มา”** เลียนแบบตำนานรัก “แม่นาคพระโขนง” มีกิจกรรมพัก “กินห่อ (ข้าวห่อใบตอง)” ที่ชุมชนจัดเตรียมให้

1.6 บริเวณป่าโกงกางสองฝั่งคลองใหญ่ บริเวณนี้เชื่อมต่อกับปากน้ำคลองบางคูเมื่อนั่งเรือลัดเลาะไปตามคลองใหญ่จะพบป่าโกงกางที่ขึ้นอยู่หนาแน่นเป็นทิวแถว มีรากเป็นผนังป้องกันการกัดเซาะของน้ำตลอดสองฝั่งคลองใหญ่นักท่องเที่ยวสามารถเก็บผลของต้นโกงกางไปขายพันธุ์เพื่อการอนุรักษ์ได้ จึงกำหนดเป็น **ฐานเรียนรู้ที่ 6 “ลัดเลาะป่าโกงกาง”**

2. ผลการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนโดยเชื่อมโยงฐานเรียนรู้ชุมชนบ้านบางคู ตำบลควนทอง อำเภอนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยกลุ่มอาสาสมัครได้นำเสนอรายการนำเที่ยวแบบครึ่งวัน (Half Day Trip) ภายใต้แนวคิด “ล่องเรือหารักษ์” มีรายละเอียดดังนี้

- เวลา 08.00 น. กลุ่มท่องเที่ยวบ้านบางคูพร้อมด้วยนักสื่อความหมายท้องถิ่นกล่าวต้อนรับแนะนำประวัติของชุมชน กฎกติกา เสนอเรื่องราวการใช้ทรัพยากรป่าชุมชนไพร

- เวลา 09.00 น. ล่องเรือชมระบบนิเวศป่าชายเลน (ดูนก ลิงแสม ต้นไม้ในป่าชายเลน) ชมวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ปลูกป่า หาหอย นั่งเรือกับกลุ่มท่องเที่ยวบ้านบางคู

- เวลา 12.00 น. รับประทานอาหารเที่ยง “ข้าวห่อใบตอง” และกลับท่าเรือที่ทำการชุมชนจับจ่ายซื้อสินค้าชุมชนและเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

จากการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ตามแผนผังท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านบางคู ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านบางคู

3. ผลการประเมินเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านบางคู ตำบลควนทอง อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนสรุปความเห็นว่าการนำเที่ยวแบบครึ่งวัน (Half Day Trip) ภายใต้แนวคิด “ล่องเรือหารักษ์” เป็นเรื่องราวที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในคลองบางคู การจัดกิจกรรมเพียงครึ่งวันจะทำให้นักท่องเที่ยวไม่เบื่อและไม่เหนื่อยจนเกินไป ประกอบกับบริเวณทางขึ้นเรือมีการจัดวางสินค้าของชุมชนพร้อมจำหน่าย ถือว่าเป็นการกระจายรายได้ให้กับชาวชุมชนได้เป็นอย่างดี ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนั้นต้องมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน บริเวณชุมชนต้องสะอาดตาและให้ความรู้สึกที่ปลอดภัย พื้นที่ค่อนข้างแคบสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลหยุดยาว ห้องสุขา จุดถ่ายรูป จุดนั่งพักยังมีน้อย และจุดขึ้นลงเรือยังไม่มีความปลอดภัย และกำชับให้ชุมชนเคร่งครัดเรื่องการจัดเก็บและทำลายขยะโดยเฉพาะขยะพลาสติกสำหรับความคิดเห็นด้านการเผยแพร่โฆษณาให้มีให้น้อยมาก

อภิปรายผล

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางคู ตำบลควนทอง อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติในระบบนิเวศป่าชายเลนที่มีความสมบูรณ์และโดดเด่น ได้แก่ ป่าต้นลำพู ป่าต้นไขควาย ป่าต้นตะบูน ลานหอยกันและป่าโกงกางตลอดจนสัตว์นานาชนิดในป่าชายเลน โดยภาพรวมมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงที่เป็นเช่นนี้เพราะคลองบางคูเป็นคลองเชื่อมต่อกับคลองชนอมซึ่งเป็นคลองสายหลักมี

พื้นที่ราบลุ่มทางตอนปลายเป็นปากน้ำเปิดสู่ทะเลอ่าวไทย สอดคล้องกับ เสาวคนธ์ ชูบัว, จุฑามาศ พรหมมา, กฤตชญา เทพสุริวงศ์ และอารีรัตน์ ชูพันธ์ (2561, หน้า 84) ที่ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำสำหรับการเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน กรณีศึกษา: ศูนย์เรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านท่าบ่อโก พบว่าคลองขนอมเป็นคลองสายหลักขนาดใหญ่ทอดตัวยาวผ่านพื้นที่ในเขตตำบลขนอม ตำบลควนทอง และตำบลท้องเนียน มีภูเขาล้อมรอบโดยมีลำธารสายเล็ก ๆ ไหลลงมาบรรจบกัน เป็นพื้นที่ราบลุ่มชุ่มน้ำตอนปลายเปิดสู่ทะเลอ่าวไทยมีพื้นที่เชื่อมต่อกับอุทยานแห่งชาติหาดขนอมหมู่เกาะทะเลใต้ นอกจากนี้คลองบางคูยังเป็นเส้นทางสัญจรสายหลักในอดีตโดยปัจจุบันนี้ชุมชนยังคงมีวิถีชีวิตหากินอยู่กับป่าชายเลน เมื่อผู้วิจัยได้นั่งเรือลัดเลาะไปตามลำคลองที่มีความร่มรื่นรู้สึกตื่นตาตื่นใจกับทัศนียภาพตลอดสองฝั่งคลอง พบเจอชาวประมงริมคลองที่มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส คนขับเรือก็มีความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลนเล่าให้ฟังไม่เบื่อตลอดเส้นทางทั้งนี้ก็เพราะเรื่องถ่ายทอดและบรรยากาศที่พบเจอนั้นเป็นการดำเนินไปตามวิถีชีวิตประจำวันของชุมชนอยู่แล้วนับเป็นเสน่ห์ของชุมชนเหมาะกับการยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและคงอนุรักษ์ให้อยู่คู่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ ไพริน เวชัญญะกุล (2563, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อธิบายว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งเป็นพื้นที่ควบคุมทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและไม่ใช่แหล่งที่อยู่อาศัย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ด้านการอนุรักษ์และการกระตุ้นความรับผิดชอบของนักท่องเที่ยวให้รับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม

2. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนโดยเชื่อมโยงฐานเรียนรู้ชุมชนบ้านบางคู ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มอาสาสมัครปฏิบัติกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อยร่วมกันออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยนำเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุม แล้วจึงร่วมกันลงความเห็น (Vote) กลุ่มที่ดีที่สุด แล้วจึงฟังความเห็นโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อปรับปรุงแก้ไขเส้นทางท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และแนวคิดการท่องเที่ยว “ล่องเรือหารักษ์” สอดคล้องกับ อนุวัฒน์ ชมพูปัญญา และธนัสลา โรจนตระกูล (2565, หน้า 418) ที่ศึกษาการพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ได้อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการดำเนินงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต และทัศนคติของคนในชุมชน นอกจากนี้ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในครั้งนี้ใช้การเชื่อมโยงฐานเรียนรู้ชุมชนบ้านบางคูไปตามแนวสองฝั่งคลองที่เรือแล่นผ่านโดยเลือกจุดเด่นของพื้นที่ที่มีศักยภาพ มีความพร้อมในด้านการเข้าถึงเหมาะสมกับการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในการอนุรักษ์ เช่น การเก็บขยะลอยน้ำ การปลูกป่าเพิ่มเติม การกำหนดข้อตกลงการจับสัตว์น้ำของชุมชน การเลือกหอยเฉพาะตัวเต็มวัยมาบริโภคหรือการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในฤดูกาลที่เหมาะสม สอดคล้องกับ สุรินทร์ภรณ์ ศรีอินทร์ และอัจฉรา ศรีพันธ์ (2563, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการ

จัดการความรู้ของชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน พบว่าชุมชนมีการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน 3 วิธี คือ การปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ และกำหนดกฎระเบียบป่าชายเลน

3. การประเมินเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านบางคู ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้านฐานเรียนรู้ การเชื่อมโยงฐานเรียนรู้ และรายการท่องเที่ยววนั้น มีความเหมาะสมมาก ทั้งนี้ในการพัฒนาชุมชนควรจัดให้ได้รับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548, หน้า 2) กำหนดตัวชี้วัดไว้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ศักยภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) การจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน 3) การสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม และ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ชุมชนมีการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นการอนุรักษ์ ป่าไม้ และใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะเน้นการมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาค
2. ชุมชนคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดปริมาณและมาตรฐานของบริการด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกและกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมตามจำนวนนักท่องเที่ยว
3. ชุมชนควรประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องเพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเกี่ยวกับจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละชุมชนอย่างยั่งยืนนอกจากจะดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนแล้วสิ่งที่นักวิจัยต้องดำเนินการเป็นอันดับแรก คือสำรวจความต้องการและสังเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายด้วย
2. ในการวิจัยเพื่อให้ครบมิติของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นนักวิจัยต้องบูรณาการหลากหลายแขนงองค์ความรู้และดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป ต่อยอดในสิ่งที่ชุมชนยังขาด เช่น พัฒนาสิ่งแวดล้อม สะดวกขั้นพื้นฐาน พัฒนาผู้ให้บริการและพนักงานในท้องถิ่น พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการชุมชนท่องเที่ยว และการตลาดที่ตอบสนองพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2548). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี

ปีที่ 19 ฉบับที่ 3 เดือนมกราคม ถึง มีนาคม 2566

ไพริน เวชัญญกุล. (2563). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. **วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน**, 2(1), หน้า 50-63.

สุรินทร์ภรณ์ ศรีอินทร์ และอัจฉรา ศรีพันธ์. (2563). การจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 22(1), หน้า 301-314.

สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (2564). แนวทางการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวคนธ์ ชูบัว, จุฑามาศ พรหมมา, กฤตชญา เทพสุริวงศ์ และอารีรัตน์ ชูพันธ์. (2561). การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำสำหรับการเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน กรณีศึกษา: ศูนย์เรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนบ้านท่าบ่อโก. **วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์**, 7(1), หน้า 83-92.

อนุวัฒน์ ชมภูปัญญา และธนัสถา โรจนตระกูล. (2565). การพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. **Journal of Modern Learning Development**, 7(8), หน้า 414-430.